

John Land:

108023

Herr programsekretær K. Hellerud,
Strindveien 17 A,
7000 Trondheim.

Radioprogram om jødene.

Etter at jeg i de senere år har skrevet en del artikler i bl.a. Morgenbladet og Farmand innenfor emneområdet Den annen verdenskrig, fikk jeg for ca. 1 år siden brevkontakt med Bjørn Østring, som senere har rettet noen forespørsler til meg om historiske spørsmål.

For noen dager siden mottok jeg en telefonhenvendelse fra herr Østring, som anmodet meg om å skrive til Dem i forbindelse med et radioprogram som De arbeider med. Såvidt jeg forstod vil programmet først og fremst dreie seg om norske jøder, politifolkenes befatning med arrestasjonene høsten 1942 og NS-folks holdning til jødene.

Når det gjelder antallet av norske jøder som ble arrestert i 1942, så ble dette av professor Leo Eitinger (under Quisling-saken) oppgitt til "omlag 900 til 1000 - tallene er ikke så nøyaktige". Ifølge Eitinger kom bare 12 personer tilbake etter krigen, så etter hans oppgave skulle altså minst 900 ha mistet livet. Under Reinhardt-saken mottok det norske justisdepartement forespørsel fra tyske myndigheter om hvor mange som mistet livet under tysk fangenskap, og departementet oppga at 610 norske jøder døde i Tyskland. Noen helt eksakt oppgave over hvor mange som faktisk omkom lar seg av flere grunner ikke tilveiebringe. For det første må en være oppmerksom på at ikke alle norske jøder som overlevde vendte tilbake til Norge. Jeg har bl.a. sett omtalt i en avis et en norsk jøde, som var ansett for død, etter mange år dukket opp på Norges-besøk. Et annet - og svært lite kjent-forhold er dette: I krigens slutfase ble mange jøder "befrikk" av russerne og ført østover. Se her vedlegg nrk. nr. 1 - fotostatkopi av Aftenpostens morgennr. for 13/3 1971, hvor en tidligere jødisk flyktning gir en rystende beretning om sin og mange jøders "befrielse" og hvor han bl.a. forteller at "Her fikk de endelig lov til å dø av sult, utmattelse eller fryse ihjel". ("Her" er i Sovjet.) I Morgenbladet for 7. april 1979 forteller den jødiske forfatter Edgar Hilsenrath bl.a.:

" Familien Hilsenrath ble transportert til Moghilev-Podolsk, en ruinby ved Dnepr, Mange måtte sove under åpen himmel, ingen spøk i den russiske vinter. Kulde, matmangel og tyfusepidemier tok livet av titusener hver måned."

Hilsenrath forteller videre:

"I to og et halvt år var Hilsenrath i ghettoen. Så kom russerne. Det var en tvilsom befrielse. De reddet våre liv. Men snart rullet lange godssog inn i det russiske kjerneland. Jøder og ikke jøder ble sendt på tvangsarbeide."
Jeg vedlegger også en fotostatkopi av Aftenposten for 1. juli 1981. (Referat av Majdanek-prosessen) Av referatet får man et inntrykk av

hvor usikre oppgavene over antallet omkomne jøder er. Som De vil se varierer anslagene for leiren i Lublin mellom en kvart og en og en halv million jøder - altså hele 75%. Jeg synes det er oppsiktsvekkende at domstolen, tross årelangt arbeide og reiser til fjerne land, bare fant en av de tiltalte skyldig i å ha begått to drap.

Morgenposten bragte i januar-februar 1950 en artikkelserie av den amerikanske general Lucius Clay (Eisenhowers stedfortreder og militærgvernør i den amerikanske sone i Vest-Tyskland). Jeg vedlegger en fotostatkopi, nrk. nr. 3, av avisen for 24/1 1950, hvor generalen kommer inn på den såkalte Malmedy-prosessen. Som det vil fremgå av kopien forteller generalen at

"Medlemmer av påtalemyndigheten bevitnet at man hadde brukt falske vitner, falsk rekonstruksjon o.lign. for å fremskaffe beviser."

Opplysningen fra general Clay faller helt sammen med fremstillingen hos Father Reichenberg i "Europa in Trummern" som omtaler de såkalte yrkesvitner :

"De ble rekruttert dels fra kriminelt belastede tyske elementer, dels fra jødiske DP-leirer og jugoslaverleiren Linz-Asten. Særlig under ledelse av den tidligere jugoslaviske generalstabsmajor Miladino, ble vitner som var utstyrt med falske pass sendt fra den jugoslaviske leiren til Dachau for å vitne."

Når det er på det rene at slike metoder ble anvendt blir det ikke mulig å danne seg et bilde av hva som faktisk skjedde.

Spørsmål som : Hva skjedde med de polske jøder i det russisk besatte Polen ? Hvor mange jøder ble "befrikk" og ført østover i 1945 ? lar seg ikke besvare - slike ting er tabu. Jfr. i denne forbindelse vedlegg nrk. nr. 4, fotostatkopi av Gyldendals store, med opplysninger om Katynskogen. Under Nürnberg-prosessen var tyskerne sett under tiltale for mordet på 4.200 polske offiserer, mens det senere er fastslått at det var russerne som var ansvarlig for denne udåd. - Det forholder seg vel stort sett slik som den fremragende britiske historiker A.J. P. Taylor skriver i "Årsakene til den annen verdenskrig" s. 17 :

"Etter krigen ønsket de å gi ham (Hitler) skylden for alt som skjedde uten hensyn til bevisene."

Jeg vedlegger fotostatkopi, nr. 5, av denne bokside. Boken er utgitt av Pax 1967.

Disse forhold ligger vel kanskje på siden av Deres "programråde". Når jeg likevel tar det med her er det for å illustrere hvor vanskelig det er å skaffe seg et tilnærmet riktig bilde av begivenhetene dengang.

Jeg vet ikke om De er kjent med jødernes "krigserklæring" overfor Hitler-Tyskland i 1933 ? Jeg vedlegger fotostatkopi av Daily Express for 24. mars 1933 (vedlegg nr. 6) NSDAP i Tyskland svarte nesten omgående med å erklære boikott av jødiske forretninger, men på grunn av den store ulempe for kundene ble boikotten snart opphevet. Ca. 1 måned senere kom en jødisk boikott-konferanse sammen under ledelse av Samuel Untermyer. Han talte i Columbia Broadcasting den 5. august og sa bl.a. :

"Verdens jøder har erklært Tyskland krig og vil la Tyskland sulte ihjel."

Da opplysninger som dette ikke finnes i vanlige historiske verker, finner jeg det riktig å nevne dette for Dem.

Av litteratur som behandler jødene under den annen verdenskrig tillater jeg meg å nevne : J. G. Burg : NS - Verbrechen - Prozesse des schlechte

Gewissens, 1968. (Burg, opprinnelig Ginsburg, er jøde)
 Arthur R. Butz : The Hoax of Twentieth Century (Butz er professor ved universitetet i Evanston, Illinois, og har foretatt en grundig undersøkelse om forholdene i konsentrasjonsleirene og om de største retssakene mot tyskerne etter krigen.)

Den franske professor Paul Rassinier - sosialdemokrat og selv arrester av tyskerne under siste verdenskrig - har skrevet 3 bøker, bygget på grundige undersøkelser. Jeg kjenner ikke originaltitlene da jeg kun har sett de tyske oversettelser, nemlig : "Zum Fall Eichmann", "Das Drama der Juden Europas" og "Was ist Wahrheit ?"

Av litteratur nevner jeg også :

Eugon Kogon : Der SS-Staat

Emil Aretz : Hexen - Einmal - Eins einer Lüge.

På norsk foreligger bl.a. :

Hannah Arendt : Eichmann i Jerusalem (Pax) og

Richard Wurmband : Kristen i rumensk fengsel (Nomi)

Jeg skal så gå over til behandlingen av norske forhold. Da jeg nedenfor kommer inn på Administrasjonsrådet, er det først nødvendig å hen- vise til Undersøkelseskomisjonens Innstilling, side 223, som om rådets rettslige stilling uttaler :

"Noen vil legge vekt på at det forhold at Administrasjonsrådet er opprettet med tysk billigelse, og at det har vært et organ for Reichskommissar etter førerforordningen. Under denne synsvinkel er rådet et ledd i den tyske administrasjon av det besatte Norge med folkerettslig hjemmel i 4. Haag-konvensjons bestemmelser i land- krigsreglementet. Det er for såvidt den samme rettslige hjemmel som de etterfølgende ~~regjerings~~ kommisariske statsråder og Quislings senere regjering har."

Side 206 i Innstillingen uttaler kommisjonen :

"Det var ikke til å komme forbi at et visst samarbeide med de tyske myndigheter var en av rådets oppgaver fra første til siste dag."

Når det gjelder politiet bør de være oppmerksom på at det var Administrasjonsrådet som ansatte den senere NS-politiminister Jonas Lie til politisjef i "anliggender av politisk natur," og en kan ~~vek~~ med rette si at det var Administrasjonsrådet som innledet samarbeidet mellom norsk og tysk politi - jfr. vedlegg nr. 7 - fotostatkopi av major G.H. Langelands bok "Dommer ikke" (Langeland var en aktiv mot- standsmann og sjef for Milorg i Oslo) Sjefen for Justisdepartementet i Administrasjonsrådetstiden var sorenskriver O.F. Harbek. Han var under etterkrigsoppgjøret kjent for å være en særlig streng dommer. Han var formann i Dommerforeningen 1945-49 og ble foreningens æresmedlem 1962. Som et utmerket eksempel på det gode forhold som hersket mellom norsk (NE ~~ikke NS-~~) politi viser jeg til vedlegg nr. 8 som også er en kopi av Langelands bok (s. 236) Interessant - og oppsiktsvekkende - er det som majoren forteller om hvor positivt norsk politi (ikke NS) medlemme stillet seg til den innbydelse som fra det tyske politi om studiereis til Tyskland. Vennligst legg merke til opplysningen (nederst på side 236 og øverst på side 237) om at Andreas Aulie, som senere dro til London og som i 1946 ble utnevnt til riksadvokat, var villig til å lede ferden til Tyskland, og at politimenn som senere ble NS-medlemme ikke ønsket å lede gruppen fra Oslo-politiet.

Ved arrestasjoner av nordmenn (etter tysk ordre) benyttet tysk politi i de fleste tilfelle den vanlige tjenestvei. Det vil si at de ga ordrene til politimestrene, hvorav bare et fåtall var NS-medlemmer, som så beordret lenemenn og politistasjoner å foreta arrestasjoner og transport. Her på Helgeland var ingen politimester og/ eller politi-

og tysk politi

fullmektig medlem av NS. Heller ikke noen politibetjenter. I tidsrommet 1940-43 var Arne B. Aslaksrud politimester i Helgeland. Under den såkalte Majavass-affaren samarbeidet han med det tyske sikkerhetspoliti, og politibetjent Bjarne Morisbak deltok sammen med tyske SD-folk ved Majavatnet. Morisbak ble i etterkrigstiden lensmann. Herman Friele som etterfulgte Aslaksrud som politimester fortsatte i stillingen også etter Tysklands kapitulasjon.

Den 17/8 1940 inneholder lokalavison "Helgeland" som utkom i Mo i Rana følgende kunngjøring :

Politi

Alle som eier militære skytevåpen, også omarbeidede, samt pistoler og revolvere med tilhørende ammunisjon, må avlevere disse våpen til nærmeste lensmann eller politikammeret. Den som ikke etterkommer denne siste kunngjøring om våpeninnlevering vil bli strengt straffet.

Helgeland politikammer, 14/8 1940

A.B. Aslaksrud.

I samme avis ble en lignende kunngjøring innrykket 5/10 1940, og den 12/10 1940 inneholder "Helgeland" denne kunngjøring :

Politi

Enhver propaganda for den tidligere konge eller hans hus er forbudt.

Mosjøen 10/10 1940

A.B. Aslaksrud.

Herr Aslaksrud ble i 1945 sorenskriver i Gauldal. Her dømte han den 16/5 1946 en 75 år gammel mann til en bot på kr. 25.000.- for at mannen hadde etterkommet en henstilling om å yte et pengebidrag til NS-Hjelpeorganisasjon. (Organisasjonen drev sosialt arbeid.) Denne dom er inntatt i Riksadvokatens meddelelsesblad, s. 62, for 1945/46. Jeg kan tilføye at mannen som fikk boten ikke var NS-medlem. Han var heller ikke tiltalt for noe annet enn nevnte bidrag ytelse.

Da det har vært skapt inntrykk av at det stort sett bare var NS-medlemmer som utførte polititjeneste i okkupasjonstiden, har jeg -for å belyse forholdene best mulig for Dem - funnet det riktig å ta med også dette.

Om jødene på Helgeland kan jeg opplyse følgende :

På øya Tomma ved Nesna var det en jøde (muligens halv-jøde) Ole Davidsen. Han meldte seg inn i NS og tjenestegjorde en tid i Quislings garde (Førergarden.) For dette forhold ble idømt 1 1/2 år tvangsarbeide + rettighetstap. Han lever fremdeles, men er uføretrygdet p.g.a. de psykiske skader han pådro seg under fangenskap. I Korgen-distriktet var to jøder. De ble beordret arrestert høst 1942. Såvidt jeg vet kom ordren fra politimester Aslaksrud. Lensmann Joh. Selseth og politibetjent i grensepolitiet A. Mjølkarlid foretok en ringert ettersøking etter at jødene var kommet i sikhet ved flukt til Sverige. Både Selseth og Mjølkarlid var medlemmer av NS. - I Meløy på ytre Nord-Helgeland var det en familie Jonase antagelig bare halvjøder. Det fantes også medlemmer av Jonasen-familien i Rana, men etter hva jeg har fått opplyst ble ingen av dem arrestert. - Forholdene i andre landsdeler er ukjent for når det gjelder jødene.

ark 5.

Spørsmålet om hva NS-medlemmer i okkupasjonstiden visste om jødene har ofte vært stilt. I Morgenbladets kronikk 30/6 1950 kommer overlege Johan Scharffenberg - vel Norges fremste motstandskjemper - inn på hva tyskerne visste. Scharffenberg forteller at Hjalmar Schacht (Hitlers finansminister) og de fleste andre anklagede under Nürnberg-prosessene hevdet bestemt at de intet visste om jødene før under prosessen. Som De vel kjenner til har Hitlers rustningsminister, Albert Speer, i sine erindringsbøker påstått at han ikke visste noe om jødene skjebne før etter Tysklands kapitulasjon. Spørsmålet om hva det tyske folk visste blir også stilt av sjefredaktør Chr. Christensen i Morgenbladet 8. mai 1979. Noen sikker konklusjon kommer han ikke til, men han trekker til slutt en sammenligning med hva folk vet idag og spør :

"Hva vet dagens avisleser om hva som skjedde i den sovjetiske konsentrasjonsleiren Balstroi i årene 1937-41, og i 1944. Formodentlig svært lite, selv om John Barron har berettet om det i sin bok om KGB (cappelen 1975)"

Jeg må med skam bekjenne at jeg ikke vet noe om denne leiren.

I en samtale med Arbeidernes pressekontor kommer dosent Jens A. Christophersen inn på hva verden visste. Jeg vedlegger en fotostatkopi av Rena Blad for 30. mars 1979 hvor intervjuet er gjengitt.

Stiller man spørsmålet : Hvilken holdning inntok Quisling og andre ledende NS-folk til jødene i okkupasjonstiden ? tror jeg det vanskelig å finne et korrekt svar. En må iallfall være varsom med å danne seg en oppfatning om dette på bakgrunn av Quislings og andre NS-folks foredrag o. lign. En må nemlig her ha for øye det sterke motsetningsforhold mellom Terboven og Quisling. I sine bestrebelser på å få Reichskommissariatet bort kom nok Quisling med uttalelser -for å legitimere overfor Hitler og andre ledende tyskere - at Terbovens linje i store trekk ville bli fulgt, selv om Terboven forlot Norge. Quislings virkelige oppfatning kom neppe til uttrykk bestandig. Det samme gjaldt forøvrig på motsatt side : Hørte man Nygaardsvolds og Kohts taler fra London kunne man ofte få det inntrykk at de var de rene laksier for britene, men studerer man de nå tilgjengelige kilder finner man at de ofte førte en energisk kamp mot britene og for norske interesser. Men dette måtte de skjule så lenge de var i London.

Som De vet har det fra enkelte hold med styrke vært fremholdt at Knut Hamsuns forfatterskap var preget av antisemitisme. I den forbindelse tillater jeg meg å henvise til vedlegg nr. 10 -fotostatkopi av en artikkel av professor Allan Simpson, som forteller at han utforsket "Hamsuns antisemitisme". Som De vil se uttaler professoren at han finner forfatterskapet merkelig fritt for antisemitisme.

Jeg håper at dette kan være Dem til noen hjelp under arbeidet med programmet, og jeg hører gjerne fra Dem.

Med vennlige hilsener

John Sand.

B.P.
Jødehistorie har jeg allerede
vært oppfyllt av, så
dette ble vel ikke
noe spesielt ?